

2. Batılılaşma süreci ve kültür

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Şu sıralarda ortalığı sarmış olan fırtınada kimsenin üzerinde durmadığı fakat

Avrupa karşısında konumumuzu asıl belirleyecek olan kavram kültürdür.

Düşünün, Türk romanında, ki bir toplumun zihinsel yapısının en iyi yansıdığı alandır, Avrupalılaşma sürecini, Batılılaşma meselesini bir ikilem içinde ele almayan, onu bir zıtlaşmanın içinden görmeyen, ikili karşıtlığın kısıtlamasından kurtarmış, olumsuz bir söylemin dışına taşımış bir tek, evet bir tek tip gösterilemez. Başından bugüne değin, aydın kavramı da, toplumsal oluşum da, Felatun Bey-Rakım Efendi çatışmasının ve geriliminin içinde türetilmiş ve okunmuştur. Avrupa'ya yönelmek, Batılılaşmak, ya onları benimsemiş insanın toplumda kendisine yer bulamamasıdır, Yaban olmasıdır, ya da Felatun Bey gibi çarpık bir karikatürün, Araba Sevdası'nda, Kiralık Konak'ta, Fatih-Harbiye'de dışavurmasıdır. Bunun anlamı şudur: Avrupalılaşma bize farklı bir 'deli gömleği'nin giydirilmesi olarak görülmüştür. Sanılmıştır ki, biz, bir yol bulabiliriz ve örneğin, Mehmet Akif'ten bu yana inanılan şey budur, Japonya gibi, kendi değerlerimizi saklı tutarak Avrupa'da yer alabiliriz. Rakım Efendi'lerimizle o bünyeye girebiliriz. (Bir parti genel başkanı da Avrupa'ya bıyığıyla gireceğini söylüyordu.)

Doğrusunu söylemek gerekirse bu bir ölçüde gerçekleşmiştir. Nihayet Avrupa, deniz otobüsü saatlerini bile iftar saatine göre düzenleyen bir ülkeyi bünyesine kabul etmiştir ve bu gerçekten önemli bir göstergedir. Avrupa'nın, artık, sömürgeleştirme dönemindeki dışlayıcı, ikincilleştirici, 'öteki'leştiren mantığını iyi kötü aştığını ortaya koymaktadır. Avrupa'nın kendisi Avrupalılaşmaya başlamıştır. Avrupa ülküsü denilen ve aslında aydınlanma ilkelerinden pek de öteye gitmeyen bir mantığı şimdi AB eksiksiz benimsemektedir. Bunda elbette küreselleşmenin getirdiği, çokkültürlülük, çoğunculuk, yerel-evrensel bütünlüğü gibi oluşumların da payı vardır. O nedenle, Türkiye, buraya kadar olanını başarmıştır. Şimdi ne olacaktır?

Türkiye, hâlâ, benim 1. Batılılaşma mantığı dediğim ve yukarıda tarif ettiğim yaklaşımla devam etmektedir. Yani, o kadarı bile kolay değildir ama salt Kopenhag Kriterleri'nin uygulanmasıyla sorunun çözüleceğini varsaymaktadır. Oysa, 2. Batılılaşma süreci tam da bu noktada başlamaktadır ve toplumlardan, buna Avrupa ülkeleri de dahildir, daha farklı zihinsel çabalar beklemektedir. Bu da, kendisini eğitimde gösterecek bir anlayıştır. Gerçek bir demokrasi, etik, sivillik, özgürlük kavramının uygulamaya koyulması için gerekli olan koşullar birtakım teknolojist ve pozitivist metodolojilerden çıkmaz diye bir görüş ortalığa hâkim olmuştur. Onu oluşturmanın yolu da bütün bir eğitim sürecini yeniden örgütlemektedir. Batı'nın 'kanon' (yasa) mertebesine ulaşmış klasikler kültürünü insancıl bir anlayışla eğitime taşımaktır.

Türkiye'nin ulusçuluk mantığı içinde, yapar görünse de yapmadığı tam da budur ve artık itiraf etmenin zamanı gelmiştir: Baştan beri, teknolojiyi alalım, kültür dışarıda kalsın yaklaşımı, ilkel bir çıkarılıktan öteye gitmemiştir ve Türkiye, bu anlayışla, eğitiminde, çok az ülkede görülecek biçimde, şoven, arkaik, skolastik bir mantığı gütmüştür. Türkiye artık 'metodik' Batılılaşmadan zihinsel-felsefi Batılılaşmaya geçmek zorundadır.

Avrupa, kendisini Avrupalılaştırıyor. Bu şans Türkiye'nin de elindedir. Kullanmadığı takdirde, kendi içindekiler bir yana, bu defa Batı'nın Felatun Bey'i olarak kalacaktır!